

dem rationem; nam, si quis recte consideret, effectus venturus per naturales causas non ponitur ut conditio voti, quatenus ab eis necessario evenit, sed ut est aliquo modo contingens, alioquin inepta esset conditio. Est autem effectus contingens, id est, non necessario eveniens, vel quatenus provenit a voluntate divina, quae facile potest illum impedire, vel promovere, vel quatenus intervenire in eo potest voluntas hominis, et presertim ipsiusmet votantis applicando activa passivis, vel ea removendo, vel eorum impedimenta. Quatenus ergo hi effectus pendere possunt a voluntate et industria votantis, procedit conclusio, quia reliqua non sunt in ejus potestate; et ideo haec assertio fere eamdem habet rationem cum aliis. Et declaratur in hunc modum: nam qui votet aliquid sub tali conditione, non obligatur ad procurandum eventum conditionis, nec ad mutantum suum liberum et ordinarium operandi modum, ne conditio impediatur; nulla enim probabili conjectura potest haec obligatio vel intentione ejus votenti attribui ex vi talis voti, nisi ipse aliter explicet suam voluntatem. Ut si quis votat ingredi religionem, si Deus salutem concederit, non ideo cogitur ex vi voti ad cavenda speciali cura impedimenta salutis; unde si exceedat comedendo aut bibendo sine dolo aut fronde, non aget contra votum, etiamsi alias peccet contra salutem. Si vero id faciat ex industria et timore, ac poenitentia voti, procurando aegritudinem aut debilitatem, ne voto obligetur, videbitur profecto infideliter ac dolose agere contra pactum in voto inclusum. Nam postquam fit sub tali conditione dependenter ex causis naturalibus, ut substantia providentiae Dei, ab illa expectatur eventus; ut vero substantia providentiae ipsius votantis, ita saltem expectatur, ut bona fide procedatur, et non ex industria, impediendo effectum. Et ita declarata et probata est tota conclusio, quae variis exemplis moralibus illustrari posset; sed dicta sufficiunt.

20. *Ultima assertio: non obligatur votans ad implendum votum non impleta conditione, et si peccet non implendo illam.* — Ultimo dicendum est, in his casibus nunquam obligari votantem sub conditione, ad implendum votum, non impleta conditione, etiamsi in impedientia conditione peccaverit. In hac assertione maxime dissentio a Richardo, et aliis, qui eum sequuntur, et dissensio est in ultima parte, nam si conditio non eveniat, absque culpa votantis, omnes fatentur non oriri obligationem, et est res per se nota ex dictis, et a fortiori

patebit ex dicendis. Probatur ergo illa pars primo, generali ratione, quia votans non intendit se obligare nisi impleta conditione ad executionem rei promissae; ergo quomodo cumque impediatur eventus conditionis, non nascitur obligatio ex vi voti; et aliunde ratione peccati commissi oriri non potest, quia votum non obligat ad recompensationem; ergo ex nullo capite dari potest talis obligatio.

21. Secundo explicatur distinguendo varios casus. Quia post non impletam conditionem ex culpa votantis, vel conditio amplius impleri non potest, quia pro definito tempore vel actu posita erat, et jam occasio praeterit; vel conditio habet tractum successivum, et potest postea impleri, licet pro aliquo tempore fuerit cum peccato impedita. In priori casu, conditione non impleta, votum jam obligare non potest ex vi formae sue, nec ex intentione votantis, nec ratione culpae praeteritae; ergo nullo modo. Ut, verbi gratia, voti ingredi religionem, si pater intra annum consenserit; postea doleo votum emissum, et ideo indebet procreo ut praetereat annus priusquam pater consentiat, et ita deinceps non potest impleri conditio; tunc ergo non potest obligare votum ex vi sue formalis obligationis, quia illa fuit suspensa per conditionem, et conditio eum effectu non fuit impleta. Imo semper est incertum an fuisse implenda, etiamsi pater sue libertati fuisse relictus. Nec etiam obligat ex intentione votantis, quia ipse nihil de hoc cogitavit, quin potius solum sub conditione consensit. Quod autem Richardus ait illum tunc cedere conditioni, falsum est; nam potius procurat non impleri ne obligetur; ergo non vult cedere, sed potius vult obligationem semper esse conditionatam. Nec etiam tenetur ratione peccati commissi, quia solum fuit transgressio voti; transgressio autem voti non obligat ad executionem voti ultra priorem obligationem ejus, ut supra ostensum est, quia non obligat ad recompensationem.

22. In posteriori autem casu, quando conditio habet tractum successivum, et impleri adhuc potest, considerandum ulterius est an possit impleri intra tempus pro quo factum est, juxta exigentiam suam, vel juxta primam intentionem votantis, vel non possit ultra illud impleri. Quando intra illud tempus impleri non potest, eadem ratio est quae in praecedenti casu; nam extincta est obligatio voti, quia praeterit tempus, eujus erat onus. Unde fit etiam ut conditio non impleatur formaliter, et pro eo tempore pro quo posita est; ut

verbi gratia, voti ego jejunare hodie, si superiori placuerit, intendendo jejunium ut onus tantum hujus diei; si ergo hodie omittam consulere superiore, et ideo non jejunem, licet crastino die consulam, et ipse declarat futurum fuisse contentum, et nunc esse ut alio die jejunem, non teneor; quia hoc non voti, nec prior transgressio ad hoc me obligat, et eadem ratio est de omnibus similibus. At vero quando conditio potest intra tempus habile impleri, tunc licet quis peccaverit impediendo deinde tempore conditio posset impleri, postea tenebitur tollere impedimentum; ut si voti fieri religiosus, si pater consentiat, et procuro ut pater nesciat votum, peccare possum per nimiam dilationem; nihilominus tamen non extinguitur obligatio, quia semper potest impleri conditio tempore habili. Nihilominus tamen etiam in eo casu non obligat votum ad religionem ante impletam conditionem, sed obligat vel ad tollendum impedimentum, vel ad faciendum quod ad ipsum votantem spectat in ordine ad eventum conditionis. Nam ad hoc obligat votum, non ut conditionatum est, sed ut est aliquo modo absolutum, ut supra declaratum est; semper ergo verum est, votum conditionatum non obligare ad executionem materiae promissae ante impletam conditionem.

23. *Fit satis ad argumentum Richardi.* — Ad argumenta autem Richardi, quatenus dictis obstare possunt, facile potest responderi. Et imprimis admittimus argumenta prioris partis, quatenus probant posse intervenire peccatum in impedienda voti conditione, si interveniat dolus et fraudus, non tamen semper et omni modo, ut dixi, quia votum conditionatum ad hoc non obligat. Unde non semper est peccatum impidiere executionem ejus, cum hoc non semper sit contra absolutam obligationem ejus. Ad rationem pro altera parte factam, jam responsum est negando minorem; nam qui fraudulenter impedit conditionem, non remittit illam, imo vult firmam permanere quoad suspendendam obligationem. Neque cap. *Sicut ex terminis* aliquid facit ad causam; tum quia ibi est sermo de juramento promissorio absoluto ducendi quendam in uxorem, in quo non includitur ut conditio, quod per jurantem non stet, sed est ipsa materia voti; tum etiam quia illa conditio semper poterat impleri tempore habili, quia vel promissio facta fuerat sine certo tempore, vel si additum erat certum tempus, erat ad differendam, non ad terminandam solutionem.

4. *Ratio dubitandi.* — Explicimus voti obligationem, et quomodo incipiat, et quādū duret, per se loquendo, et quantum est ex parte voti; nunc videndum superest quibus modis cessare possit per se, seu ipso facto, absque actione extrinseci agentis directe afferentis illam, de qua in lib. 6 agendum est. Certum est autem voti obligationem non impletam non cessare pro tempore habili, nisi interveniente aliqua mutatione, nec posse auferri per solam mutationem voluntatis; oportet ergo ut vel ex parte finis, vel ex parte materiae mutatione intercedat. Finem autem hic causam appellamus, quia illa est præcipua, et quia ita loquuntur iura et Doctores, cum de donationibus et promissionibus agunt, et ut illam a materia voti distinguamus, de cuius mutatione postea dicemus. Ratio ergo dubitandi circa positam questionem est, quia id, quod in principio impediret voti obligationem, sufficit ut postea votum non obliget (ut est axioma multorum Doctorum, quos infra referemus); sed in principio, quando votum fuit emissum, si non exitisset causa quae motivit ad illud emittendum, votum non obligas-

set, quia vel factum non fuisset, si vovens sci-
ret defectum causæ, vel si ex ignorantia, et
falsa existimatione causæ vovisset, eo ipso votum
non obligasset; ergo nec postea obligat.
In contrarium vero est, quia si quis vovit reli-
gionem, ut paupertatem effugeret qua tunc
premebatur, licet postea ditior fiat succedendo
in hæreditatem, vel alio simili modo, nihilo
minus obligatur voto, juxta cap. *Magnæ*, de
Voto, et cap. *Ex parte*, 2, de Convers. conju-
gat.; ergo.

2. *Prima sententia.* — Tres sententiæ pos-
sunt in hoc puncto referri. Prima simpliciter
affirmans, cessante causa seu ratione voti, ces-
sare obligationem ejus. Pro hac referri possunt
Navar., in Summ., capit. 18, n. 6; Sylvest.,
verb. *Pactum*, q. 4; Med., Cod. de Restit.,
q. 24; Molin., tom. 2, de Justit., disput. 209,
quatenus asserunt donationem, legatum aut
promotionem non tenere, non subsistente
principali causa; ergo consequenter dicere
debent non durare obligationem non durante
causa. Videtur enim esse proportionalis ratio,
licet oppositum doceat Anchar., in capit. *Magnæ*, de Voto, n. 13, inter illa duo distinctio-
nem faciens. Probatur autem illatio, quia de-
fectus causæ principalis ideo impedit obliga-
tionem, quia resolutur in conditionem, sub
qua datur consensus, et non sine illa; sed
eodem modo datur pro duratione obligationis;
ergo eodem modo cessat obligatio, cessante
tali causa. Nam ut dixi capite præcedenti, ea-
dem est ratio de voto conditionato quoad pri-
mam obligationem, et quoad durationem ejus,
ut deficiente conditione non subsistat, pro-
portione servata.

3. *Secunda sententia.* — Secunda opinio ab-
solute negat, cessante causa voti, cessare obli-
gationem ejus. Ita sentit Gloss. 1, in cap. *Magnæ*, de Voto, verb. *Ut vñires*; Hostiensis, in
capit. *Magnæ*, de Voto, num. 10 et 11, et in
c. *Ex parte*, 2, de Convers. conjugat., n. 10;
et ibidem Anchar., num. 4, et ubi supra. Mo-
ventur ex iisdem juribus; et quia voto non
indiget alia causa præter causam religionis;
ergo quacumque alia cessante valet. Tertia
opinio distinguit inter causam finalem et im-
pulsivam; et de priori ait, cessante illa, cessare
obligationem voti, propter rationes primæ
sententiæ, et propter rationem dubitandi in
principio positam. De posteriori vero ait,
quamvis illa cesse, non cessare obligationem
voti, propter dicta jura, quæ de hac causa
aperte loquuntur; et quia hæc causa non est
de substantia, nec carentia ejus impedit con-

sensum, ut probat etiam ratio dubitandi in
secundo loco posita. Et confirmari hoc solet,
quia cessante fine adæquato et principali le-
gis, cessat obligatio legis, non autem cessante
fine tantum impulsivo, ut suppono ex materia
de Legibus. Ita Panorm., in d. c. *Magnæ*, n. 14,
et in d. cap. *Ex parte*, 2, n. 8; et ibi Cardin.,
n. 5; Anton., n. 14; Sylvest., *Votum*, 2, q. 8;
Angel., *Votum*, 3, n. 5, et generaliter de hac
distinctione videri potest Tiraquell., in tract.
Cessante causa, limit. 1, a principio.

4. Atque hæc sententia est vera, si membra
illius distinctionis convenienter explicentur,
in quo paululum immorandum est. Et primo
videndum est quid intelligatur nomine causæ
finalis in præsenti punto. Quidam enim ex
dictis auctoribus per causam finalem explicare
videtur generalem finem voti, qui est, ut
votum sit de re quæ Deo placeat, et cedat in
cultum ejus. Ita videtur explicare Panor.,
Sylvest. et alii. In quo sensu manifestum est,
quotiescumque cessat causa finalis voti, cessa-
re obligationem ejus; nam perinde est ac si
dicatur, si res promissa ita mutetur, ut incipi-
at non placere Deo, votum jam non obligare,
ut si ex licita fiat illicita, et ex bona et hon-
esta, fiat vana et indifferens. Et ratio est,
quia ibi jam non cessat tantum causa, sed
etiam materia capax obligationis voti. Item
quia votum nunquam esse potest vinculum
iniquitatis aut vanitatis, neque in suo fieri,
neque in suo conservari, ut sic dicam; et si-
militer neutro modo potest obligare ad ali-
quid quod Deo non placet. Et hac ratione,
qui vovit jejunare hodie, si per superiorem
prohibeatur, cessat voti obligatio. Item qui
vovit non ingredi domum ubi habebat oc-
casione peccandi, ablata occasione, cessat
votum, quia jam illa res est indifferens, et im-
pertinens ad Dei cultum; ergo quoties cessat
hic finis universalis voti, cessat ejus obliga-
tio. Dicitur autem cessare hoc modo, quando
observantia voti vel fit illicita, vel vana et
omnino impertinens ad cultum et honorem
Dei. An vero idem sit dicendum, quoties ex
parte voventis est occasio impediendi majus
bonum, vel alicuius mali, dicemus in capite
sequenti.

5. Superest vero difficultas juxta hanc in-
terpretationem: nam vel non est universalis
nec adæquata, et sic non declarat sufficienter
quando, cessante causa voti, cesse obligatio
ejus; vel si doctrina est adæquata, est creditu
difficilis. In hoc autem posteriori sensu illam
sententiam declarat Angel., num. 5, dicens,

in omni voto finalem causam esse, ut placeat
Deo, et reliquas omnes esse impulsivas, unde
infert, aliis cessantibus, non cessare obligatio-
nem voti. Quod etiam sensit Anchar., d. cap.
Magnæ, n. 13. At hoc modo falsa plane vide-
tur sententia; tum quia finis proximus ac
per se primo intentus non potest dici causa
tantum impulsiva, ut distinguitur a finali,
nam est propriissimus finis, et dans speciem
actui; tum etiam quia falsum est dicere,
cessante hoc fine, non cessare obligationem
voti, nam sœpe sufficit ut cesse finis particu-
laris, ad hoc ut cesse obligatio voti. Ut, si
quis vovit dare Petro pauperi quotidie tantam
eleemosynam propter indigentiam ejus, si
ille fiat dives, cessat obligatio voti, quia ces-
sat finis particularis subveniendi indigentia
illius, licet fortasse non cesse finis universa-
lis, quia forte posset illa elargitio fieri studio
se, ita ut placeret Deo. Clarius exemplum est,
si quis vovit peregrinari pro salute amici, et
amicus moriatur ante inchoatam peregrina-
tionem, non obligatur voto, etiam si peregrina-
tio per se posset Deo placere. Item si pro-
missi redimere Petrum captivum, et antequam
possim implere votum, ipse fugiat, non te-
neor amplius voto, nec obligor dare illi in
eleemosynam pretium redemptionis, licet for-
tasse placet Deo, quia illud non vovi.

6. *Quoniam fine cessante cesse voti obliga-
tio.* — Dico ergo nomine causæ finalis in præ-
senti, intelligendum esse, non tantum remo-
tum finem, sed etiam illum qui est proximus,
et est proprium motivum actus promissi, et
quasi dans speciem illi. Est enim adver-
endum, quod, licet finis generalis voti sit colere
Deum, non tamen est ille finis proximus cu-
juscumque voti; quia non per omne votum
intendimus colere Deum eisdem rebus, sed in
uno per observationem castitatis, in alio per
jejunium, in alio per tale opus misericordiae,
et sic de aliis. Dico ergo, causam propriam et
finalem ejuscumque voti non esse cultum Dei
in communi, sed ut exercendum per talem ac-
tum virtutis, qui a vovente promittitur et in-
tenditur, et ita ad causam propriam, et per
se voti pertinere motivum illud, quod consti-
tuit talem actum in tali specie virtutis;
ideoque cessante hoc fine, sine quo non po-
test esse actus ejus virtutis, cuius promissus
est, cessare etiam obligationem voti. Quod
intelligendum semper est de fine operis,
non de fine operantis. Hoc probant exempla
adducta, quibus addi possunt alia; hac enim
ratione, qui vovit jejunium, si non potest,

non tenetur eleemosynam dare, etiamsi fo-
ret placita Deo; imo si non potest a carni-
bus abstinere, non tenetur ad aliud genus
abstinentiae, quod non sit jejunium, licet pos-
set illud servare, et Deo placeret. Item qui vo-
vit religionem in tali monasterio principaliter,
si claudatur illi janua, quia non recipi-
tur, et ideo cesse propriæ causa sui voti, non
tenetur alibi ingredi, licet id fortasse esset
placitum Deo.

7. Et ita sumitur hæc sententia ex D. Tho-
ma, quæst. 88, art. 3, ad 2. Et in simili decla-
ravit eam Medin., Cod. de Restit., quæst. 24,
§ Corollarie, cum sequentibus, ubi dicit contra
Angel., verb. *Restitutio*, 1, num. 8, eum,
qui simulando sanctitatem legatum obtinuit,
teneri ad restituendum, quando principalis et
finalis causa donationis est sanctitas. Deinde
objicit ex Angelo, quia relinquens tale lega-
tum habet pro principali fine Deum, non sanc-
titatem talis personæ, et respondet Deum esse
causam remotam principalem, proximam ve-
ro esse conditionem sanctitatis, quæ ponitur
esse in persona, ut in ea et per eam honoretur
Deus; et ideo cessante causa illa proxima,
non tenere legatum. Quod convincit exemplo
ab omnibus recepto de fingente paupertatem,
quam non habet; quidquid enim illo titulo ac-
cipit, tenetur restituere, quia illa fuit proxima
per se causa donationis, qua cessante non te-
nebit donatio. Ita ergo in votis et promissio-
nibus judicandum est. Et quoad hoc idem est
de valore voti a principio (de quo supra dictum est)
et de duratione obligationis ejus. Est autem ratio,
quia cessante illa causa finali deficit inten-
tio voventis, quia deficit proprium
ac principale motivum ejus. Item quia si at-
tente consideretur, etiam deficit materia pro-
pria talis voti, quæ erat eleemosyna, jejunium,
vel quid simile: deficiente autem materia,
obligatio cessat, nec tenetur quis aliam sub-
stituere alterius rationis, ut supra dictum est,
quia illam non vovit. Denique ille finis est
quasi objectum intrinsecum talis actus, et
ideo cessante illo, cessat obligatio.

8. *Quid intelligendum nomine causæ impul-
sivæ.* — Ex quo infertur, nomine causæ impul-
sivæ intelligendum esse omne aliud secun-
darium motivum, quod non est intrinsecum
actui promisso, nec pertinet ad proximum
ac per se objectum ejus, sed adjungitur ex
parte voventis ad impellendam voluntatem
ejus. De qua causa impulsiva diximus alibi¹

¹ Tract. 3 de Relig., lib. 4 de Simonia,

esse finalem, quod in rigore philosophico verum est, quia non impellit nisi metaphorice, et per modum finis; est tamen finis secundarius, et quasi accidentarius respectu talis operis; et ideo alter finis intrinsecus vocatur causa finalis quasi per antonomasiā, et hic vocatur causa impulsiva, ut ab illa distinguitur. Potest etiam sic declarari, quia prior causa, quae simpliciter finalis dicitur, est finis non solum actus votandi, sed etiam actus promissi, et quasi specificans illum; et ideo simpliciter dicitur finis voti non tantum active, sed etiam passive (ut sic dicam), id est, actus quo voveo, et quem voveo. At vero causa, quae impulsiva dicitur, est finis actus votandi, non vero actus promissi; et ideo non simpliciter finis appellatur. De hac ergo causa clare loquuntur jura in dicto capite *Magnæ*, et dicto capite *Ex parte*, et d. capite *Dudum*, de Convers. conjugat., cum negant cessare voti obligationem, tali causa cessante. Hoc etiam convincunt exempla supra adducta. Adde saepe contingere, causam impulsivam esse iniquam, et nihilominus supra ostensum est votum esse validum; ergo tunc non solum obligabit cessante fine impulsivo, sed etiam necesse est illum cessare, ut votum possit honeste impleri.

9. Ita ergo explicata causa impulsiva, clara etiam est altera pars tertiae sententiae. Quia cessante tali causa, permanet principale motivum, et tota materia voti, et honestas ac utilitas ejus in ordine ad divinum cultum; ergo non est cur tunc cesseret obligatio voti. Dices posse cessare, quia de intentione votantis fuit nolle obligari, cessante illo fine, etiamsi esset secundarius, et tantum impulsivus. Respondeo, nos hic per se loqui, et ex via virtualium finium et causalitatum; si tamen ponatur operans ita limitasse intentionem suam, tunc votum erit quasi conditionatum respectu talis conditionis, seu causæ, et ex illa parte cessabit, cessante conditione. Oportet tamen ut hæc intentio votantis sit expressa et formalis, vel saltem ita virtualis, ut sit aliquo modo actualis, juxta ea quae capite sequenti dicimus, et in superioribus etiam dictum est. Necesse est etiam, ut de illa sufficienter constet; nam in dubio præsumi non potest, cum sit valde extrinsecus et accidentaria.

10. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: interdum in actu promisso conjunguntur plures honestates, quae per se primo videntur sumi ex objecto; quid ergo dicendum erit, si altera tantum earum cesseret? Ut, verbi gratia, promisi

dare eleemosynam clerico pauperi, et intuitu misericordiae, et intuitu religionis; interim fit dives, et cessat ratio eleemosynæ; cessabitne votum, cum non cesseret ratio religionis? Respondeo, tunc fere necessarium esse recurrere ad intentionem votantis, quæ vel ab ipso explicanda est, vel ex verbis, quibus votum fuerit conceptum, poterit conjectari. Nam si quis dicat, Voveo subvenire tali clericu necessitatem patienti, certe videtur omnino respexisse ad misericordiam, quæ licet plus moverit conjuncta religioni, tamen videtur principaliter movisse, et circumstantiam personæ tantum fuisse impulsivam. Si autem voveat dare tali ecclesiæ pauperi calicem, quia respectu loci sacri non solet principaliter movere paupertas, sed religio, ideo verisimilius est religionem ibi esse causam principalem et circumstantiam paupertatis fuisse impulsivam; et ideo hac sola cessante, non cessare tale votum. At si dicat, Voveo restituere tali loco pio rem tam, quæ sua est, vel illi debetur; si postea constet non esse suam, nec deberi, non obligabit, quia verbum restituendi limitavit honestatem justitiae, ut primario intentum, licet religio potuerit etiam impellere; et per hæc de aliis judicandum est.

11. *Manente causa motiva voti manet obligatio, licet omnis impulsiva cesseret.* — Ultimo colligo ex dictis, quod licet votum habeat plures causas impulsivas, et illæ omnes cesserent, si finalis et intrinseca permaneat, obligationem voti non cessare, quia illa sola est ex qua persependet consensus, et consequenter substantia voti. Et eadem ratione, e contrario, si finis præcipius deficiat, licet plures impulsivæ causæ durent, non obligabit votum, quia deficit propria materia talis voti, ut declaratum est. Nam cessante fine principalis, causæ impulsivæ non potuerunt inducere ad actum ejusdem rationis, et consequenter neque ad idem genus voti, seu obligationis; ut autem inducant novam obligationem, oportet ut novum votum fiat: neque vero potest contingere ut votum habeat plures causas impulsivas, et nullam finalē propriam ac principalem, quia non potest dari intentio votantis, quæ non habeat aliquid proprium motivum, et quasi specificativum sui actus; illa autem est causa finalis propria et proxima; ergo non potest dari votum cum sola causa impulsiva sine finali. Et ideo cessat alia comparatio et quæstio, quæ moveri solet, si causæ motivæ sint plures, an, cessante una tantum, cesseret obligatio voti; si enim hæc quæstio supponat illas

causas esse solas, supponet falsum, quia non possunt omnes causæ esse impulsivæ; si vero præter eas datur causa finalis et propria, sive una impulsiva cesseret, sive utraque, parum referet, si finalis duret, ut dictum est. Contingere autem potest ut omnes fines sint intrinseci operi, verbi gratia, de se indifferenti, et tunc respiciendum est quis illorum respectu votantis fuerit præcipius, et quasi proprium motivum, et ad illum applicanda sunt omnia quæ diximus, et ad cognoscendum illum conjecturæ adductæ applicandæ etiam sunt. Quando vero res manet dubia, et durat aliquis finis honestus propter quem servari potest votum, servandum est, juxta ea quæ in ultimo capite hujus libri dicemus.

CAPUT XIX.

AN EX MUTATIONE MATERIAE CESSET INTERDUM OBLIGATIO VOTI?

1. *Duplex voti impedimentum. — Triplex gradus mutationis in materia voti. — Primus.* — Duplia solent esse impedimenta voti: quædam antecedentia, alia subsequentia dici possunt. Priora sunt, quæ antecedunt votum, et impediunt ne recte vel valide fiat, de quibus in primo libro dictum est. Posteriora vero sunt, quæ contingit oriri post votum emissum, de quibus nunc dicendum est. Constat autem apud omnes, aliquando posse ex hoc capite cessare voti obligationem per se, et sine necessitate dispensationis. Loquimur autem in his omnibus de voto simplici, seu pure, et secundum se, seclusa solemnitate; nam quæ ad votum soleme, ut tale est, pertinent, in proprium locum reservamus. Difficiliter ergo est in assignanda regula ad cognoscendum quando tale sit impedimentum, seu, quod idem est, quando tanta sit mutatione materiæ, ut ad hoc sufficiat; nam hujusmodi impedimenta ex mutatione materiæ maxime oriuntur. In qua re tres gradus mutationum distinguere possumus. Primus est, quando tanta est materiæ mutatione, ut actus promissus non possit honeste fieri. Et tunc manifestum est cessare obligationem voti, imo resultare obligationem non servandi votum, quia votum non obligat ad rem illicitam, et quia non potest Deus colli per actum turpem. Exempla sunt, si res antea concessa postea prohibeatur: si votum, quod antea poterat ex propriis bonis impleri, jam non possit nisi ex alienis, et similia.

2. *Secundus.* — Secundus gradus est, quan-

do materia ita mutatur, ut, licet non fiat turpis, desinat tamen esse honesta illo genere honestatis, quod fuit principaliter intentum et promissum, et tunc etiam cessat obligatio voti; reducitur autem ad cessationem causæ, ut patet ex dictis in capite praecedenti, ubi sufficiencia exempla posita sunt. In hoc autem casu, licet votum non obliget, non tamen datur obligatio non servandi illud, per se loquendo. Quamquam potest in praesenti accommodari distinctio supra de juramento tradita; nam potest intelligi observatio voti, vel formalis, vel materialis. Formalis est, quando actus fit ad obligationem voti observandam, et hæc fit impossibilis, eo ipso quod cessat obligatio voti, quia repugnat impleri obligationem, quæ non est. Materialiter autem impleri dicitur, quando fit actus materialis, qui erat promissus, non ad satisfacendum obligationi, sed ex quadam abundantia voluntatis, quia vult homo id facere quod promisit, licet non teneatur; et tunc si actus ipse honeste fieri possit, et ita fiat, clarum est licetum hoc esse et laudabile.

3. *Tertius.* — *Quæ requirantur ad valorem voti ex parte rovenis.* — Tertius gradus mutationis est, quando in actu promisso non deest honestas, nec motivum proprium et principale per votum intentum; aliunde vero magna mutatione facta est in circumstantiis materiæ, quibus longe difficultius ad observandum votum redditum est. Circa hanc ergo mutationem solet assignari regula, mutationem illam auferre obligationem voti jam facti, et validi, quæ, si in principio fuisse, impediret ne fieret. Ita D. Thomas, 4, d. 38, q. 1, art. 3, q. 1, ad 1; et ibi Suppl. Gabr., quæst. 1, art. 3; Palac., disp. 4, circa concl. 3; Cajet., 2, 2, q. 88, art. 3, dub. 2, circa ad 2, et ibi alii; et Sot., d. lib. 7, q. 1, art. 1; Ant., 2 p. tit. 10, c. 6, § 5; Sylvest., *Votum*, 2, q. 17, et *Juramentum*, q. 13, verb. *Pactum*, q. 4; et ibi Angel., n. 4, et ibi alii Summistæ, et verb. *Votum*; Navar., c. 12, n. 39, et c. 18, n. 7; Cordub., in *Summa Hispana*, q. 141, punct. 2. Et ex Canonistis, Archid., in c. *Qui bona*, 17, q. 1, n. 4; et sumi potest ex eodem in c. *Non solum*, 32, q. 8, licet ibi scrupulose loquatur. Habet etiam Panor., in c. 1, de *Voto*, n. 4; Anton., in c. *Quemadmodum*, de *Jurejurandi*, n. 2, et alii. Ut autem hæc regula exponatur, duo distinguenda sunt necessaria ex parte votantis ad valorem voti, scilicet, potestas et voluntas: potest ergo intelligi illa regula, vel de mutatione facta in objecto voti in ordine ad potestatem votantis, vel in ordi-